

Psalm 76:6 – Wat is hier ‘aan de hand’?

In Psalm 76:6 (in een aantal vertalingen 76:5) staat een Hebreeuwse uitdrukking die in de vertalingen nogal verschillend wordt weergegeven. De oorspronkelijke tekst kan weliswaar letterlijk worden vertaald, ‘... heeft zijn handen gevonden’, maar krijgt dan toch een ietwat merkwaardige betekenis; het wordt doorgaans niet als gangbaar Nederlands ervaren.

Psalm 76 is een overwinningspsalm, de overwinning wordt toegeschreven aan Gods ingrijpen, zoals al blijkt uit het openingsvers, ‘Vermaard is God in Juda’. In de verzen 5-7 (in een aantal vertalingen 4-6) wordt verhaald van een veldslag in bergachtig terrein.

Deze passage wordt in de vertaling Tot Lof van God – het Boek der Psalmen als volgt weergegeven.

- 5 Schitterend, dat bent U, ja groots!
De bergen der prooi overtreffend,
6 waar, berooid en ontwapend, zij lagen,
vermetel van hart als zij waren,
maar nu versuft als in slaap
– o al die dappere lieden,
niet in staat nog iets ter hand te nemen.
7 O God van Jakob, door Uw bestraffing
zijn ze verdoofd,
de wagenmenner net als het paard.

De vijandelijke troepen liggen verslagen, berooid, ontwapend en versuft. In het genoemde vers wordt over de voorheen zo dappere lieden iets gezegd.

Hieronder een aantal vertalingen. De lijst is opgesplitst in delen; eerst de letterlijke vertalingen, daarna de meer interpreterende die wel het woord ‘hand’ gebruiken, daarna de nog vrijere.

Psalm 76:6

Transliteratie: w.ló - maaTS.óe chól - an.Sjéei - "chájl j.deeihém
Woord voor woord: en geenszins gevonden hebben zij alle mannen van strijd hun handen

Statenvertaling: en geen van de dappere mannen hebben hun handen gevonden.

King James Version: and none of the men of might have found their hands.

NW (vers 5): En geen van al de dappere mannen heeft zijn handen gevonden

Soncino– The Psalms: And none of the man of might have found their hands.

Naardense Bijbel: die mannen van macht, geen van allen wisten zij hun handen te hervinden.

Buber/R. – Preisungen: alle Heermannen fanden nicht ihre Hände

Hans Schmidt: Und nicht vermochten zu finden ihre Hände die Kraftmenschen alle

Baethgen: und allen Helden versagte der Arm

Rudolf Kittel: und versagten den Helden im Krieg allzumal der Arm

Herziene Statenvertaling: geen van de strijdbare mannen vond nog kracht in zijn handen.

New King James Version: And none of the mighty men have found the use of their hands.

Gerhardt/van der Zeyde: trotse strijders – hun hand werd verlamd

NIV (vers 5): not one of the warriors can lift his hands

TLVG: o al die dappere lieden, niet in staat nog iets ter hand te nemen

NBG: niemand van de dapperen vond zijn kracht.

Willibrordvertaling (1996): en al die machtige mannen zelf, zij konden geen vin meer verroeren.

Groot Nieuws Bijbel: Hun krachten leken uit hen weggevloeid.

NBV: geen held die zijn kracht nog hervond.

A.C. Feuer - Tehillim: And all the men of war did not find their ability

Herziene NW (vers 5): Alle strijders waren hulpeloos.

De uitdrukking ‘de handen vinden’ is geen bekende Nederlandse uitdrukking geworden, hoewel dat wel had gekund; er zijn heel wat uitdrukkingen via de oude Statenvertaling in het Nederlands terechtgekomen maar deze niet. Op de website www.statenvertaling.net/uitdrukkingen staan er vele, maar deze niet. Ook in het Engels heb ik dit niet als een staande uitdrukking kunnen vinden.

Wel komt de uitdrukking voor in *The Complete Hebrew-English Dictionary* door R. Alcalay. Daar wordt de hier gebruikte uitdrukking genoemd onder het werkwoord voor vinden (N.B. zowel voor handen als voeten!) en wordt daar letterlijk vertaald. Daar wordt de suggestie gewekt dat ‘finding one’s hands/feet’ een bestaande uitdrukking is. Dus helemaal zonder precedenter is de letterlijke weergave niet.

Blijft de vraag, wat wordt er bedoeld? Een paar commentaren.

- Friedrich Baethgen schrijft in zijn *Handkommentar zum Alten Testament – die Psalmen* dat het woord voor ‘hand’ hier zijn eigenlijke betekenis heeft verloren. Hierbij verwijst hij naar Jozua 8:20 waar letterlijk staat dat de mannen van Ai ‘geen handen meer hadden om te vluchten’. Hij ziet *handen* ook hier in Psalm 76:6 als synoniem voor *kracht* of *vermogen*.

- *Barnes' Notes on the Bible* – ‘Have found their hands’ - The Septuagint renders this, "Have found nothing in their hands;" that is, they have obtained no plunder. Luther renders it, "And all warriors must suffer their hands to fall." De Wette, "Have lost their hands?" The idea seems to be, that they had lost the use of their hands; that is, that they had no use for them, or did not find them of any use. They could not employ them for the purpose for which they were intended, but were suddenly stricken down.
- *Gill's Exposition of the Entire Bible* – and none of the men of might have found their hands; none of the valiant soldiers in the Assyrian army could find their hands to fight their enemies, or defend themselves; as men in a deep sleep cannot find their hands to do anything, and are as if they had none, and still less in a dead sleep. The Targum is, "they were not able to lay hold on their armour with their hands." This was the case of them that were killed; and as for those that remained alive, they were struck with such a panic, that their hearts could not endure, nor their hands be strong when God thus dealt with them ...
- *Geneva Study Bible* – God has taken their spirits and strength from them as though their hands were cut off.

De hier beschreven opvattingen vinden we in een aantal van de vertalingen terug. De meeste beschrijven correct de onmacht van de vijanden om nog enige weerstand te vinden. De vertaling die het verst afstaat van de bedoeling van de psalm is mijns inziens de Willibrord-vertaling, waar staat dat de dappere lieden ‘geen vin meer konden verroeren’; dat wekt meer de suggestie van ‘geen beweging meer kunnen maken, zich niet kunnen bewegen’, dat is een ander accent dan kracht of vermogen.

De vraag voor een vertaler blijft natuurlijk altijd hoe letterlijk men moet of hoe vrij men mag vertalen. Dat heeft te maken met de doelstellingen die de vertalers zich stellen. Zelfs vertalingen die naar een letterlijke weergave streven, zullen van tijd tot tijd van die doelstellingen moeten afwijken.

De door Baethgen genoemde tekst, Jozua 8:20, is in dit verband een interessant voorbeeld – ik ben geen vertaling tegengekomen die hier het woord ‘handen’ gebruikt, ook niet de vertalingen uit de zeventiende eeuw zoals de Statenvertaling; een vertaling moet wel begrijpelijk zijn.

Dezelfde problematiek doet zich voor bij Psalm 76:6. Vroeger was het streven om dicht bij de grondtekst te blijven sterker dan nu, en een aantal vertalingen van toen zetten de genoemde uitdrukking vrij letterlijk over. Maar ook de herzieningen van zulke vertalingen, de Herziene Statenvertaling en de New King James Version, wijken nu bij deze tekst iets af; wel houden zij vast aan het woord ‘handen’. De Herziene Nieuwewereldvertaling is veel vrijer maar treft toch de betekenis.

Het doel van de vertaling *Tot lof van God – het Boek der Psalmen* was om weliswaar zo dicht mogelijk bij de grondtekst te blijven, maar wel taal te gebruiken die nu toch wel als natuurlijk wordt ervaren. Om die reden is er niet voor een heel letterlijke weergave gekozen, maar wel geprobeerd om het woord 'handen' te handhaven. Het gebruik van de woorden 'kracht', 'arm', 'vermogen' etc. heeft mijns inziens het nadeel dat daarvoor in het Hebreeuws al woorden zijn; die hadden ook kunnen worden gebruikt, maar dat is niet gebeurd. Dat neemt niet weg dat er meerdere uitstekende vertalingen zijn die de bedoeling van de tekst goed weergeven.

Voor het laatst bijgewerkt: 25 mei 2019